

Den annalkande sökperiodens politiska frågor

av Bengt-Åke Wennberg och Per Thorsell

Lasse Berg hävdar i sin bok "Skymningssång över Kalahari" att människan sedan mer än en miljon år är en samlare och ett flockdjur. Detta har satt spår i vår hjärna och vår konstitution. Vår art har överlevt genom sin unika förmåga att samarbeta. Denna uppfattning förstärks av annan forskning.¹

Den schweiziske psykoanalytikern Daniel N Stern visar utifrån sitt perspektiv att vi människor tycks vara drivna av åtminstone *två olika* motivationssystem.² Symboliskt kan dessa representeras av Abel och Kain. Abel var samlaren och flockmänniskan. Kain var den bofaste odlaren och boskapsskötaren. Mellan dessa båda har alltid funnits en konflikt som i bibelns berättelse slutade illa för Abel.

Vi berättade under ett seminarium 2012 för Förningen Forskarbyn Ölsdalen utifrån ovanstående två utgångspunkter om den modell som Patrik Engellau lagt fram i sin bok "På spaning efter Moder Sveas själ".³ Vi konstaterade att hans modell symboliskt kan tolkas som kampen mellan Abel och Kain. Kains motivationssystem är det motivationssystem som tar utgångspunkt i den bofasta individen och som ser egennytta, dominans och konkurrens som förutsättningen för artens överlevnad. Abel representerar människans ursprung. Han är samlarsjäl som bryter ner stängsel och som ser samarbetet som grunden för artens överlevnad. Gud älskar Abel mer än Kain och Kain slår därför ihjäl Abel.⁴

Kain förvisas men är på ytan alltid den framgångsrike. Hierarkin vinner över samarbetet. I USA har just hållits ett val. Där stod kampen mellan två Kain-principer och samarbetet – som så väl behövdes fick sitta emellan.. Det är den vanliga utgången när hierarkier drabbar samman. Engellaus modell visar på en tredje väg. Den är möjlig när konflikten bara leder till förödelse. Då är man inne i det som i modellen betecknas som en sökperiod. Men först något om hierarkiernas kamp så som vi sett den i USA-valet.

¹ Berg L (2011): Skymningssång i Kalahari. Hur människan bytte tillvaro. Stockholm: Ordfront.

² Stern D N (2005): Ögonblickets psykologi. Stockholm: Natur och Kultur.

³ Engellau P (1987): På spaning efter Moder Sveas själ. Stockholm: Timbro

⁴ En mer ingående beskrivning av Pers resonemang finns i en av Förningen Forskarbyns texter: Wennberg B-Å och Thorsell P (2012): Vad säger Marx och Engellau egentligen?. Degerfors: <http://www.forskarbyn.se>

Den stränga fadern eller omtänksamme modern

Den övergripande auktoriteten, eller centralmakten, anses vanligen ha rätt att etablera de regler och begränsningar som de i samhället ingående individerna måste följa. En variant av denna centralmakt kan vi för enkelhetens skull kalla den "stränga fadern" där åttlydnaden av befallningarna bygger på belöning, hot och bestraffning.

Fördelen för samhällen ordnade efter denna princip anses vara att barnen lär sig veta hut, lär sig livets läxa och tvingas kämpa för att utvecklas och blir starkare som individer. De riskerar inte att bli bortskämda och bortklemade. Den samhällsbevarande principen är att de svaga individer som inte håller måttet stöts bort och överges.

En variant av samma princip låter emellertid auktoriteten handla kärleksfullt och omsluta även de svaga. Denna auktoritet låter sig influeras av dem man styr över. Tanken är, att om också de man styr över får vara med i beslutsprocessen, så blir de regler och principer som etableras så kloka och rättvisa som möjligt. Denna variant kallas ibland den "omtänksamme modern". Fördelen med denna variant är att destruktiva och interna maktstrider undviks och sammanhållningen förstärks. Dominans och styrka ställs alltså mot kärlek och svaghet.

En ny variant växte fram under upplysningstiden då man, åtminstone i Europa, menade att "förnuftet" och kompetensen måste vara den överordnade principen snarare än position, makt och omtanke. Meritokratin gjorde sitt intåg men också planeringsprinciper byggda på statistik och mätningar. Vi fick inom ramen för denna skola byråkratiska, kollektiva och abstrakta rättsprinciper som raderade ut individualiteten. Här finner vi den maktapparat som numera stödjer sig på NPM (New Public Management).

I USA bröt man redan i frihetskriget mot alla former av en sådan kollektiv styrning. Man har hållit sig till den hierarkiska fader-moder-figuren. Republikanerna i USA refererar enligt George Lakoff till den stränga fadern, medan demokraterna refererar till den omtänksamme modern. Även det senaste valet stod mellan de två principerna.⁵

Både den stränge fadern, som kväser individernas autonomi, och den omtänksamme modern, som kväver dem med sin omtanke, kan bli förtryckare. Byråkratin representerad av NPM kan bli omänsklig och fascistisk. Frågan är alltså – visar Lasse Berg på en tredje och möjlig väg att ta sig ur dagens kris – samarbetets. Är det samarbetet som måste framstå som nyckeln för det nya samhället just i sökperioden. Mycket talar för det.

⁵ Lakoff G (2008): The Political Mind – Why You Can't Understand 21:st-Century American Politics with an 18th-Century Brain. New York: Viking Penguin.

Vad kan vi medborgare göra?

I kampen mellan hierarkier är människan bara en flugskit. Engellaus poäng är att ett sådant hierarkiskt maktspel försnillar den vanliga människans, och därmed också samhällets, resurser. Till slut är människors möjligheter att leva ett gott liv och effektivt bidra till samhället uttömda. Klyftorna har blivit orimliga. Herreskiktet sitter där på sina gods och med sina tjänare och vaktar sina skatter till ingen nytta. Därför måste de kastas ur sadeln. Nya tider måste randas.

Engellau spårar dessa "revolutioner" långt bak i tiden i Sverige och de tycks alla följa samma mönster. Ett tidevarv slutar och ett annat börjar. Kanske är vi där igen

Ser man tillbaka, som Engellau gör, så kan man konstatera att de nya beslutsfattarna aldrig har växt fram ur intet. Förändringarna har skapats som en följd av styrkan i de förhållanden som efter övergången kommit att dominera den nya tidsåldern. Det är därför enligt vår uppfattning ett misstag att tro att förändringen uppkommer av rent ideologiska, humanistiska och filosofiska skäl. Förändringen måste stödjas av mer fysiska och teknologiska förändringar. Det måste finnas en materiell plattform som ger "folket" resurserna åter. Här är vi eniga med Marx. Det är vår syn på denna plattform vi skall behandla i denna artikel.

Vi tror alltså inte att det kommer att bli så som Engellau säger:

Nya frihetstiden kommer troligtvis, liksom den gamla att genomsyras av humanistiska idéer och ideal. Strävan kommer inte längre att vara att dela upp människan i funktioner och detaljer och söka hantera dessa så perfekt som möjligt. Den sanna humanismen är fientlig till specialiseringstänkandet och det expertvälde som har en tendens att följa i specialiseringens spår.

Patrik Engellau sätter här kärran framför hästen. Han sätter resultatet framför själva drivkraften. Citatet anger drivkraften till själva förändringen. Det pekar inte på själva lösningen. Den vet vi inget om än. Men vi skulle gemensamt försöka kunna komma fram till den. Vi borde med gemensam kraft kunna ana oss till vad de nya förhållandena skulle kunna vara. Det borde vara förhållanden som konfronterar det gamla systemet med dess svagheter och har förutsättningar att förverkliga slumrande potentialer i samhället.

Det vi i fortsättningen presenterar, är därför inte ideologiska ståndpunkter av den typ som finns i citatet från Engellau. Att passa in dem på vänster-höger-skalan blir bara förvirrande. Vi försöker istället beskriva rent maktpolitiska förhållanden som vi medborgare borde förstå bättre, som därför offentligt borde analyseras och beskrivas djupare, och från vilka förändringen kan ta fart.

Vi ger alltså inte förslag på vad som måste göras eller hur Sverige och världen borde styras. Vi föreslår sådant som seriöst borde diskuteras och som vi tillsammans måste utforska mera för att vi gemensamt skall kunna veta hur just vi, var och en av oss, kan bidra till samhällets välbefinnande och varandras välfärd. Men också så att vi kan stoppa stolliga politiska initiativ och begränsa maktmissbruk och inkompetens som bara gör livet svå-

rare för oss. Vi tänker oss att det finns många sådana frågor och att de måste formuleras på ett sätt som ökar vår handlingsklokheter. Det handlar inte om att ge förslag till vad politikerna skall göra även om resonemangen naturligtvis också bör få bäring på deras handlande. Vi tror också att områdena kan utökas och att detta måste ske i den demokratiska dialogens form. Alltså:

Bill Clinton har i det nummer av Times som kom ut 1 oktober 2012 identifierat några, som vi tycker viktiga teman som är nära knutna till de nya förhållanden som vi nu möter. Här kommer några av Clintons tankar och slutsatser kombinerade med vad vi själv funderat över sedan ett antal år.

Planerat - alltför planerat

Sara Westin har skrivit en doktorsavhandling med titeln "Planerat, alltför planerat" som ställer frågan hur stadsplanering och arkitektur – dessa mänskliga aktiviteter präglade av omtanke och välvilja – kan producera miljöer som får en att känna starkt obehag.⁶

Vi känner igen misstagen med centraliserad planering från de flesta totalitära stater där försök till centralstyrning nästan ofelbart slår fel. I Sverige har vi haft en centralmakt och en tjänstemannakår som är uppfostrade i välfärdsstaten och därför varit uppfyllda av en nästan sjuklig önskan att styra och lägga till rätta för oss medborgare. Det är inte bara staten som numera ägnar sig åt det. Expertväldet och de snusförnuftiga råden demonstreras dagligen i massmedia. De tycks aldrig få nog i sina försök att uppfostra oss. Vi betalar stora summor för att få reda på att vi inte duger som vi är.

Sara Westins avhandling behandlar just detta. Det är ett av de områden som också Bill Clinton pekat ut. Utvecklingen är en paradox. Den nya teknologin i form av internet och mobiltelefoner skapar inte bara nya reglerings- och kontrollinstrument utan också en ökad individuell frihet. Den nya teknologin är billig och kan användas av närmast vem som helst. Tillgången till dessa nya kommunikationsmedel kan inte begränsas eller stoppas. Möjligheterna att bli självständig och självsäker har aldrig varit större än nu. Förmyndarskap är det minsta vi behöver.

Den planeringskultur vi haft, där människors liv och handlingar skall fås att överensstämma med vad "någon annan" tycker är bra för dem, och för samhället, kan därmed helt enkelt inte vidmakthållas. Den kår av tjänstemän och akademi som styr Sverige får därför allt mer meningslösa uppgifter eftersom planeringen inte kommer att fungera som det är tänkt, upptar resurser och bara skapar ett allt större förtryck.

⁶ Westin G (2010): Planerat, alltför planerat. En perspektivisk studie i stadsplaneringens paradoxer. Uppsala: Doktorsavhandling vid Kulturgeografiska institutionen vid Uppsala Universitet.

Clinton uttrycker detta mycket tydligt:

We have to define the meaning of our lives as something else than our ability to control someone else's

Att ta detta uttalande på allvar skulle kunna vara en grund för en förändring. Men det räcker naturligtvis inte. Det måste också finnas inarbetade och etablerade institutioner som drar nytta av enskilda individers företagsamhet. Sådana finns inte. Företagen är små isolerade öar i samhällssystemet.

Engellau är själv förvånad över detta. Varför saknas intresse för själva "företagandet"? Engellaus referens till frihetstiden och framgången i en kollektiv ansamling av lönsamhetssökande och egennyttiga företagare och entreprenörer tror vi därför inte på.

Skall självständigheten få någon kraft måste det inte bara finnas egensinniga och egoistiska entreprenörer utan också *integrerande strukturer* som förverkligar den frigjorda kreativitetens fulla potential. Tillskapandet av dessa strukturer och institutioner – alltså främjandet av samarbetet – är den nya stora och viktiga politiska uppgiften. Det är på denna punkt Obama hittills har misslyckats och kring vilken USA:s framtid kommer att bero.

Gränsöverskridande samarbeten

Den specialiseringskultur i vilken vi skaffat oss allt mer avskilda, självstyrande och decentraliserade enheter har nått vägs ände. Den fria marknaden med sin konkurrens skapar inte bättre samordning – snarare sämre. Det finns inga formella samordningsverktyg som kan göra att olika decentraliserade insatser och kompetenser som fungerar "marknadsmässigt" kan samordnas till något bra.

Konsumentmakten räcker heller inte till för att göra detta. Vad som istället krävs är att människorna som befolkar enskilda och från varandra, inom den ekonomiska sfären, avskilda system *bestämmer sig för att samverka* med varandra, både för att säkra sin långsiktiga överlevnad och kvaliteten på produkter och tjänster. De måste då ges möjlighet att släppa de formella restriktioner och administrativa styrsystem för sitt samarbete som helt i onödan lagts på dem av herreskiktet. De kanske till och med måste göra uppror och strunta i begränsande strukturer och riktlinjer.

Sådana kluster av samverkande enheter kan se mycket olika ut. Samarbetsdynamik har tidigare studerat denna typ av samverkan i det som då kallades "företagspooler". De fann, precis som Clinton, att de styrsystem och arbetsformer som utvecklades mellan dem inte alls liknade de marknadsprinciper som vanligen används i den så kallade utbytesekonomin. Helt nya samarbetsprinciper verkade ha växt fram som var mer lämpade för långsiktigt hållbara relationer mellan självständiga enheter än de som normalt an-

vänds och som praktiseras inom New Public Management (NPM). Dessa nya former passade inte alls in i det övergripande administrativa system som herreskiktet förordade.⁷

Så här skriver Clinton:

Innovative partnerships among these three sectors (regeringar, privat sektor och olika välgörande stiftelser) have lead to greater advancements in building lasting health systems in poor countries than any of those groups could have made on its own. Working together in innovative ways results in an exponential increase in the good they all can do.

Några sådana alternativa strävanden åt detta håll ses med oblida ögon i Sverige. Detta har inget att göra med faktiska resultat och kvalitet. Det är tvärtom så att herreskiktet förordar allt mer av specialisering, decentralisering och privatisering för att detta passar in i deras uppföljnings- och styrsystem. Det är på detta sätt de kan bibehålla sina privilegier och sitt inflytande. De gamla kravmaskinernas intressen är dessutom fortfarande levande och i full sving. De bygger på status quo. Sist handlade det om orealistiska löneökningar och en ny karriär för lärare i ett system som antagligen ser sina sista dagar.

Också i Sverige finns det förstås mecenater och rika personer som skulle kunna ägna sig åt välgörenhet av det slag Clinton nämner. Dessa satsar emellertid inte på stiftelser som stödjer sådant samarbete som Clinton talar om. Man ägnar sig istället åt de sedan industrisamhället gamla vanliga utvecklingsområdena nobelpris, spetskompetens, teknik och medicin. Därigenom borstar man varandra och herrefolket på ryggen.

Vind, våg- och solkraft är en bra affär

Så här skriver Clinton

There is no denying that too much of the world is still mired in an economic slowdown, but some of the brightest examples of significant and lasting opportunity are right under our noses.

Clinton syftar här på det han kallar "green energy". Men "green energy" är inte ett alternativt industriområde. Det är inte specifika investeringar i förnyelsebar energi efter den gamla modellen. Det är inte att man får fler batteridrivna bilar. Den mest fantastiska förändringen på energiområdet skulle vara om man övergick från *centraliserad energiproduktion till lokal energiproduktion*.

⁷ Vi beskrev detta i två olika rapporter

Wennberg BÅ, Hane M (1999): Utvärderingsrapport. Uppföljning av SME-pooler. Projekt P7120-4. Manus till NUTEK. Abonnemangsrapport 71 i Kunskapsabonnemanget. Degerfors: Samarbetsdynamik AB

Gullmander D, Wennberg B-Å, Jonsson L (2010): Byggprojekt som samhällsbyggen – en ny produktiv samverkansform. Abonnemangsrapport 127 i Kunskapsabonnemanget. Degerfors. Samarbetsdynamik AB.

Detta är fullt möjligt med dagens kunskap och teknik under förutsättning att problemet med *energidistributionen* kan lösas. Men för de som i dag har monopol på energiproduktion – herreskiktet – är detta inte lönsamt. Därför händer det inte. Men vi medborgare borde förorda en helt ny syn på det vi kallar infrastruktur som mer liknar internet än dagens centralistiska former. Det mest fantastiska med "green energy" är nämligen att förnyelsebar energiproduktion alltid är lönsam när den bedrivs i liten skala – vatten, vind- och solenergi – men blir olönsam så fort man försöker pressa in den i en stordrift.

Det är inte konstigt att herreskiktet och stordriften ligger hinder i vägen. Herreskiktet fick sin makt under industrisamhället genom att idka rovdrift på naturen. Industrimag-
naterna skaffade sig under industrisamhället fördelar genom att exploatera olje- och gasfält snarare än att låta energin uppstå ur naturen självt. De drog helt enkelt personlig fördel av, och tingade för egen del, de "gratisresurser" som egentligen tillhör oss alla. Detta är ett förhållande som man vill permanenta.

Numera inser emellertid allt fler att det är vanvettigt att några få och enskilda personer och makthavare, bara för att de är först på platsen, skall få missbruka och förbruka våra gemensamma resurser. Rovdriften måste upphöra. Men om denna tanke får spridning så förlorar herreskiktet sin makt. Man försvarar sig därför vilt mot alla försök att ändra på dessa förhållanden.

Man hävdar därför med kraft att lokal och småskalig energiproduktion inte är möjlig att få lönsam. Denna uppfattning kan de motivera utifrån det faktiska förhållandet att de stora industrikoncernerna, styrda av herreskiktet, samtidigt som de lagt beslag på naturresurserna, har skaffat sig monopol på distributionen och skapat artificiella och monopolistiska prissystem. Men verkligheten börjar allt mer visa på hur snurrigt denna artificiella prispolitik och manipulativa beräkningsmodell fungerar. Den försöker bevara ett system som den moderna teknologin snabbt skulle kunna förändra om kreativiteten släpptes fri.⁸

Elproduktion är ett bra exempel på detta. Förmedlas energi som elektricitet så har distributionsnätet ett gemensamt värde för alla de som är anslutna till det. Då bör det – precis som vägar och järnvägsspår – utvecklas just som en *gemensam angelägenhet* och inte omvandlas till ett monopol. Det finns ingen anledning att tro att själva nätet genom konkurrens skulle kunna förbättras och få ett högre värde. Det blir snarare bättre och mer ekonomiskt värdefullt för alla, precis som internet, om det används av allt fler.

När det gäller "green energy" är det just själva distributionen som är poängen. De gamla centrala energikällorna skall bytas mot nya och lokala som allt fler kan dra nytta av. I Tyskland får man mer betalt om man levererar energi till nätet än man måste betala när

⁸ Detta är i grunden samma problem som Bo Rothstein tar upp i DN 121113 i sin artikel "Facket minskade chansen till ekonomisk demokrati" där han pekar på att det inte finns någon anledning att det i dagens samhälle skall vara kapitalägarna som skall ha inflytande över hur produktionen ordnas och vilka resurser den behöver. Detta är enbart en följd av en förlegad föreställning om avkastning och vinst som ett relevant mått på ett samhälles välstånd.

man måste använda energi därifrån. I Sverige är det tvärtom. I Sverige är det en förlustaffär för den enskilde. Varför det? Vart går pengarna?

Värdet av ett distributionssystem uppkommer således genom dess fulla användning av så många som möjligt. Konkurrens är bara en försämrande faktor.

Diskrimineringskandalen

Sverige är inte ett rasistiskt folk. "Vanliga" människor har inte svårt att relatera till varandra även om man skiljer sig åt genom att vara man eller kvinna, gammal eller ung, hög eller låg, svensk eller invandrare, Gnestabo eller resandefolk. Vi är väl upplysta genom egna resor, utbildning, kulturspridning och massmedia. Att vi alla är människor är så självklart att det inte behöver sägas.

En kategorisering på ras och kön är därför numera allt mer ointressant i vardagen. Allt fler av oss har vänner, släktingar och kontakter över de gränser som tidigare var viktiga. Diskrimineringen har heller inget med ideologi att göra så som feminism och andra rörelser hävdar. Den diskriminering som i vår tid förekommer är i grunden en fråga om *arrogans* och *maktmissbruk* av några vanliga människor – som har ambitioner att tillhöra herreskiktet – mot andra vanliga människor som inte ser detta så angeläget.

Vi kan jämföra med mobbing. Den särprägel som mobbare väljer att göra narr åt har ingen annan relevans än att det är en egenskap som den mobbade innerst inne skäms för och som mobbaren kan använda för att kränka och förlöjliga denne. Samma sak gäller för diskriminering. Herreskiktet, och de som vill tillhöra detta, har genom allmänhetens tysta acceptans, fått ett vapen i sina händer för att utöva makt och öka sitt förtryck.

Ingen kan gå säker. Herreskiktets arrogans och maktmissbruk förenklas och stöds därför av regelsystem och bestämmelser som kan omvandlas till diskriminerande argument. Det var exempelvis så som Hitlers jude-hat växte fram. Hans egen vanmakt och känsla av litenhet fick sin förklaring i dåtidens antisemitiska rörelser – trots att han själv från början avfärdade alla sådana tankar som i grunden inhumana.

Olika argument byggda på ras, religion, kön etc. var möjligen politiskt anslående förr i tiden. I vår tid är de bara löjliga och irrelevanta. Ingen av oss godtar numera att det finns någon konkret faktisk anledning till att män och kvinnor, gamla eller unga, svenskar eller invandrare skall ha olika lön och arbetsförhållanden. Ingen kan acceptera att vi skall skilja asylsökande åt på grund av att de torterats mycket eller litet.

Det "bara blir så" eftersom det är så Herreskiktet konstruerat sin maktapparat och så som de ständigt för fram sina reglerande maktanspråk. Kunde vi få denna diskriminering att upphöra – som vi medborgare inte medverkar till och inte heller vill medverka till – skulle vi frigöra en enorm potential i samhället och samtidigt vrida ett maktinstrument ur herrefolkets händer.

Diskriminering har emellertid också en annan och mycket viktigare sida som vi sällan talar om och som borde vara vår tids politiska grundsten – precis som den är i USA. Diskriminering är *nödvändig* när vi väljer *vem som skall få göra vad*. Vi vill inte ha en oduglig generalsekreterare för FN bara för att denne vill vara populär hos vissa makt-havare. Det som verkligen betyder något för alla positioner i samhället är att vi på olika poster har personer med *tillräcklig integritet och förmåga* för att fullfölja den uppgift de åtagit sig. Vi bör därför inte, och kan inte, godta att viktiga samhällsfunktioner missköts. Vi kan inte acceptera att personer som missbrukar sin makt besätter viktiga poster. Men detta har inget att göra med ras, religion, klädedräkt eller utseende.

Problemet är istället att det utbildningssystem vi har och de utvecklingsmöjligheter som erbjuds inte gör det möjligt för berörda personer att tillräckligt väl bevara den integritet som krävs av dem. De som skall utses till sådana poster i framtiden har inte fått de kunskaper och det omdöme de behöver. Vi andra får inte heller den hjälp vi behöver för att skilja agnarna från vetet. Vi förleds att tro att det är någon slags legitimering utifrån akademiska betyg som är modellen. Men detta är inte sant. Den akademisering som skett i Sverige har gett oss medborgare det som inom Försvarsmakten föraktfullt kallas Caracas-poäng – det vill säga betyg som ofta saknar relevans för det som skall utföras i praktiken. Man har läst men inte förstått.

Herreskiktet av akademiker har blivit en potemkinkuliss. Allt fler är mindre kunniga att utöva sitt arbete. Akademisk utbildning ger en ytlig polish och har blivit en karriärväg snarare än en personlig kompetensutveckling. Vi ser inga tecken på att detta förhållande kommer att ändras. De åtgärder som föreslås av politiska partier och andra instanser förstärker, snarare än minskar, denna trend.⁹

Vad göra?

Om vi nu har tolkat Per rätt, och om hans och mina resonemang fram hit kan godtas, så menar vi att medborgarnas krav på framtidens politik kan vara synnerligen enkla och tydliga.

- Vi skulle kunna kräva att planerings, uppföljnings- och regleringsraseriet begränsas och att samhällets befattningshavare istället visar vanlig hederlig *omdömesförmåga* när det gäller de frågor de har ansvar för att hantera och att vårt utbildningssystem erbjuder dem och oss möjlighet att förvärva denna omdömesförmåga. Komplexa frågor kan inte regleras med regler. Kunskap är inte liktydigt med utantilläxor. Dagens praktiska frågor måste hanteras i seriösa överläggningar och genom samarbete mellan de som berörs. En avgörande fråga är hur vi – och ut-

⁹ Detta beskrivs bland annat i

Alvesson M (2006): Tomhetens triumf – om grandiositet, illusionsnummer och nollsummespel. Stockholm: Atlas

bildningsväsendet – kan avgöra att berörda personer då har det professionella omdöme som krävs.

- Vi skulle kunna kräva att det gränsöverskridande samarbetet fungerar och att de olika enheter som skall se till att "tågen går" samarbetar med varandra så att detta blir fallet. Samarbete kan inte styras på distans med nyckeltal och enkäter. Det kräver aktiv samtalsmedverkan av människor både som intressenter och som "tredje parter". Konkurens som drabbar helheten borde fördömas. Beslutsfattare och makthavare som tror att deras enda uppgift är att samla in och dela ut våra gemensamma pengar för att på avstånd "få andra att" agera efter deras intentioner och planer, och då dessutom enbart siktar på sin egen karriär och berömmelse, borde få vandra ut i ensamhetens öken. Samhällets representanter borde istället vara inställda på att deras uppgift är att få till stånd det samarbete mellan olika aktörer som vi övriga i samhället är så beroende av.
- Vi skulle kunna kräva att "energimarknaden" (men också kapitalmarknaden) precis som jordbruket befrias från tyngande och totalt onödiga regleringar, stimulanser och manipulerande prissystem. Vi måste kräva att det görs gemensamma investeringar i infrastrukturen som gör att vi alla – och vår energi – utan onödiga hinder kan förflyttas billigt och snabbt över Sverige på samma sätt som information numera kan spridas genom internet. Några privata monopol på området som begränsar våra möjligheter i detta avseende bör förstås inte tillåtas.
- Vi skulle kunna kräva att alla anordningar, regelsystem, beslut och föreskrifter som innehåller diskriminerande och orättvisa konsekvenser för enskilda eller grupper på grund av deras ras eller härkomst (jfr migrationsverket) *omedelbart* skall göras förenliga med vårt medmänskliga, demokratiska och svenska etos. Allt kan ske efter modell av den amerikanska konstitutionen där samtliga medborgares rättigheter garanteras.
- Vi skulle i samband med detta kunna kräva att vårt rättssystem skall reformeras, byggas upp och bemannas så att ovanstående rättigheter och allmänintresset skyddas – inte bara för oss själva utan för många andra i världen – och så att vissa grundläggande riktlinjer som *begränsar maktfullkomligheten* hos centralmakt och herreskikt följs. Vi skulle i detta sammanhang kunna förklara oss beredda att acceptera alla de – även negativa – konsekvenser som en större öppenhet och variationsrikedom medför. Först då har vi anledning, och styrka nog, att engagera oss i att gemensamt skapa och formulera de nya principer för mänsklig samverkan som bättre än dagens åstadkommer rättvisa avvägningar oss världsmedborgare emellan.

Vår bedömning är att de grundläggande principiella frågor vi här tagit upp är så omfattande och svåra att våra valda representanter avstår från att bearbeta dem och samtala med oss medborgare om dem. De föredrar att vi skall leva vidare i allsköns ro och tro att allt ordnar sig med dem vid makten.

De flyttar därför det politiska samtalet till mer ofarliga och mindre komplicerade ämnen. De känner sig solidariska med varandras okunnighet och osäkerhet. De verkar anse att

det är bäst att ligga lågt, hålla sig under radarn, dölja de oroande tecken som finns, tysta ner obehagliga påpekanden, förvränga sanningen och lämna problemen åt sitt öde.

Sådana strategier hos våra politiska representanter och i diskussionen i massmedia kan vara en viktig orsak till den kollektiva depression vi just nu upplever. Men den går att ta sig ur. Vi kanske inte kan få svar på de svåraste frågorna men vi slipper åtminstone högfärdigheten, herrefolksmentaliteten, hyckleriet och desinformationen.¹⁰

Källor

Alvesson M (2006): Tomhetens triumf – om grandiositet, illusionsnummer och nollsummespel. Stockholm: Atlas.

Berg L (2011): Skymningssång i Kalahari. Hur människan bytte tillvaro. Stockholm: Ordfront.

Clinton B (2012): Change. Times 1 oktober 2012.

Engellau P (1987): På spaning efter Moder Sveas själ. Stockholm: Timbro

Gullmander D m fl (2010): Byggprojekt som samhällsbyggen. Abonnemangsrapport 127. Degerfors: Samarbetsdynamik.

Lakoff G (2008): The Political Mind – Why You Cant Understand 21:st-Century American Politics with an 18th-Century Brain. New York: Viking Penguin.

Rothstein B (2012): Facket missade chansen till ekonomisk demokrati. DN 121113.

Stern D N (2005): Ögonblickets psykologi. Stockholm: Natur och Kultur.

Wennberg B-Å Thorsell P (2012); Vad säger Marx och Engellau egentligen? Degerfors: Föreningen Forskarbyn Ölsdalen

Wennberg B, Hane M (1999): Utvärderingsrapport. Uppföljning av SME-pooler. Projekt P7120-4. Manus till NUTEK. Abonnemangsrapport 71. Degerfors: Samarbetsdynamik AB

Westin G (2010): Planerat, alltför planerat. En perspektivisk studie i stadsplaneringens paradoxer. Uppsala: Doktorsavhandling vid Kulturgeografiska institutionen vid Uppsala Universitet.

¹⁰ Se också: Alvesson M (2006): Tomhetens triumf – om grandiositet, illusionsnummer och nollsummespel. Stockholm: Atlas